

AGNI

Nr 235 - Årg. 60 - Nr 1 - Hösten 2015

I detta nummer

Agnit avslöjar missförhållanden inom FN och Murens logik

Ord kan vara bedrägliga. Subtill som ett doftspår kan de leda tankarna vilse. Utan att vi märker det väcker eller släcker de vårt medlidande. Varifrån kommer de nya ord vi använder och vem har planterat dem i samhällsdebatten? Vi måste vara vaksamma på orden.

Flyktingkris är ordet för dagen. För vem är det kris? För de kanske 20 miljoner som är på flykt från sina hemländer? För de 19 miljoner av dem som inte tagit sig till EU för att söka asyl? För Libanon där var tredje person är flykting? För de tusentals som drunknar, kvävs, skjuts, dräps, svälter och törstar ihjäl under färden mot trygghet? Eller för EU som inte kan komma överens om en solidarisk

flyktingmottagning?

Det finns politiska krafter som försöker måla upp bilden av "vi" tar ett stort ansvar för att ge flyktingar skydd. Fakta är att EU som helhet inte dragit något tungt lass jämfört med många andra. Förra året tog Europeiska unionen emot ungefär 1 flykting per 1 000 invånare. Chefen för FN:s flyktingorgan UNHCR António Guterres gjorde liknelsen; "Tänk på en ö som består av 1 000 personer. Om

det kommer en person till den ön kan vi inte säga att man saknar kapacitet".

Hur reagerar vi på att andra ber om hjälp och skydd av oss? Nästa nummer kommer att handla om empati, förståelse och om medkänslans gränser. Bidrag på detta tema tas tacksamt emot. I detta nummer kan du läsa om murens logik. Bo Nylund berättar också om agniten Anders Kompass som under våren gav upphov till rubriker i internationell press.

Personliga händelser under våren gjort att Agnis utgivning blivit lidande. Som redaktör ber jag om ursäkt och hoppas på ökad kontinuitet framöver.

Kristina Nyström, redaktör

Kallelse till årsmöte 2015

Årsmöte för 2014 hålls 26 oktober i Uppsala klockan 18:30. Plats meddelas dem som har anmält närvaro. Frågor och anmälningar tas emot av Kristina Nyström, kristina.nystrom@agni uppsala.se eller på telefon 070-2014916.

Murens logik

I augusti stängde Makedonien plötsligt sin gräns, men tvingades att öppna den igen efter våldsamma konfrontationer. Flyktingar tar sig sedan länge från Grekland in i Makedonien på sin väg norrut, mot Ungern och Schengenland. Vid den ungerska gränsen hindras de dock numera av en fyra meter hög och snart 175 kilometer lång mur.

När Medelhavet framstår som för farligt och svårt som flyktväg väljer människor i nöd vägen österut för att nå Europa genom Turkiet, Balkan och Ungern. Ungerns svar på detta är en mur längs hela gränsen mot Serbien, vilket har väckt både indignation och hejarop.

Samtidigt, på andra sidan Atlanten, har den amerikanska muren mot Mexiko åter blivit politiskt slagträ – ett maktmedel, som ett sätt att förstärka den nationella identiteten. Republikanen Donald Trump sa förra veckan: ”Vi ska ha en väldig mur. Den ska heta the Great Wall of Trump.” Hans vision

är att bygga stängsel längs hela den 320 mil långa mexikanska gränsen.

Men får man bygga en mur hur som helst? Kring sin egen svenska uteplats får man det inte. Då krävs bygglov eller skriftligt godkännande av grannarna om konstruktionen ligger närmare tomtgränsen än 4,5 meter. Vid landgränser kan man däremot bygga hur man vill. Trots att varken grannlandet Serbien eller det mellanstatliga FN i Ungerns fall har lämnat något medgivande. Serbien ser en möjlig flyktingkatastrof intill den stängda gränsen och FN menar att de flyende måste få en chans att begära asyl.

Enligt FN:s definition av de mänskliga rättigheterna har alla rätt att söka asyl och skydd, men överenskommelsen regleras inte i praktiken. Den israeliska muren som är byggd på ockuperat område på Västbanken har till exempel behandlats av Internationella domstolen i Haag och bedömts strida mot folkrätten, men det har inte påverkat dess existens.

Det europeiska förhållningssättet till murar, vilket länge präglades av Berlinmurens fasa och fall, har de senaste åren förändrats. När USA 2007 byggde på det stängsel som redan delvis stänger den nordamerikanska gränsen mot Mexiko, sa Javier Solanas, dåvarande generalsekreterare för EU:s råd:

– Vi [EU] tycker inte att murar är rimliga instrument för att hindra människor från att komma in i ett land.

Det ska sägas att vid den tidpunkten hade EU redan, tillsammans med Spanien, stänglat in spanska enklaver i Marocko för att hindra flyktingar i Nordafrika från att ta sig in i Europa, men opinionen var fortfarande tveksam och bygget kallades ”skammens mur”.

Sedan dess har Grekland och Bulgarien byggt kraftiga stängsel mot Turkiet för att få kontroll på flyktingströmmarna. Och Ungerns mur åtföljs av en ny politisk hätskhet, landet vill inte släppa någon över sin tröskel.

Samtidigt visar historien att murar inte stoppar flyktingar, de finner bara nya vägar. Så varför bygger man dem?

– Det är främst för att tillfredsställa den inhemska opinionen och för att staten ska ge sken av att den gör något. En mur byggs som en slags invandringspolitikens sista desperata gest när man saknar möjlighet att göra annat, säger Stefan Jonsson som är professor vid Institutet för forskning om migration, etnicitet och samhälle vid Linköpings universitet och har skrivit flera böcker på temat.

Han menar att flyktingarna egentligen inte är ett problem för Ungern, eftersom i stort sett ingen stannar kvar. Inom tio dagar har 80 procent lämnat landet för att ta sig mot bland annat Tyskland och Sverige. Stängslet blir snarare en del av en nationalistisk politik som förstärker ungrarnas känsla av hot från omvärlden.

Den amerikanska muren mot Mexiko har funnits i snart tio år och kan berätta en del om vad murar får för konsekvenser. Dels har den kostat många miljarder att bygga och kommer att kosta ännu mer att patrullera och underhålla. Dels dör fler än tidigare när de försöker ta sig över gränsen. Antalet

döda har ökat i samma takt som muren blivit längre, militären fått utökade resurser och bevakningen blivit mer avancerad. Framför allt orsakas dödsfallen av att muren går längs bebyggda områden och att flyktingarna därmed söker sig till karga bergstrakter och stekhet öken för att ta sig över till USA. Antalet flyktingar som faktiskt passerar gränsen från Mexiko är möjligen något lägre än tidigare, men gruppen är av förklarliga skäl svår att undersöka. De flesta bedömare är överens om att antalet inte har påverkats påtagligt.

Att bygga murar är alltså ett sätt för stater att försöka få kontroll. Stefan Jonsson ser fler drivkrafter i att styra framkomligheten över nationsgränser.

– Det finns ett godtycke i att öppna och stänga gränser och det gör personer på flykt lättare att hantera. Människorna kan utnyttjas som billig arbetskraft vid behov och sedan när de blir överflödiga kan man kalla på polisen och säga att de är olagliga. Det finns många exempel på det, säger han.

Vad han ser som den allvarligaste konsekvensen av stängda gränser, med hjälp av murar eller politiska beslut, är att de kriminaliserar dem som

flyr. För att ta sig in tvingas de bränna sina pass och passera på icke lagliga vägar. Den mänskliga rättigheten att söka asyl sätts ur spel.

De flyktingar som slog sig blodiga vid gränsen till Makedonien i helgen har vid det här laget med stor sannolikhet passerat Serbien och är framme vid den ungerska gränsen. Där har de sett den fyra meter höga muren med en rulle taggtråd på toppen och funderar antagligen på hur de ska ta sig över ännu ett hinder på vägen mot ett rimligt liv.

– Jag skulle säga att Ungerns mur är symboliskt viktig. Vi har talat mycket om fästning Europa med Medelhavet som vallgrav och allt strängare bevakning. Den ungerska gränsen blir en förlängning av muren mot den övriga världen. Och ett sätt för Europa att stänga sig inne, säger Stefan Jonsson.

Josefin Olevik

Denna artikel har tidigare publicerats i tidskriften Fokus och delas nu en något förkortad version med Agnis läsare med författarens och tidningens medgivande.

Juan – en av Maxeña-kliniken hängivna medarbetare

Maxeña-kliniken är välsignad med 21 talangfulla och hängivna medarbetare. Många av dem har arbetat för kliniken i 15–20 år. Juan Guarchaj är en av dem. Han är Maya, gift och far till fyra barn. I sin by är han aktiv i ”Pastoral Health” och håller i konfirmationsundervisningen. På kliniken är han ansvarig för trädgården, ”Maria Ixchel”, uppkallad efter Mayatrons gudinna för växtläkekonst. Vår trädgård har mer än 100 medicinalväxter och 22 växter som odlas för att de är näringsrika. Juan har gått flera kurser om växtmedicin. Han är extrasköterska och har en diplom i ”Reflexoria”. Reflexoria är bra mot muskelsmärter, stress och förbättrar cirkulationen. Han är också en av våra två bagare. Tillsammans med en annan medarbetare, Diego, bakar han 150 soja-bröd i vårt hälsoprojekt, ”det goda livets kök”.

*Sheila McShane,
Föreståndare för
Maxeña-kliniken, Guatemala*

Den sekulära kyrkan och den sakrala

Som nyss utnämnd generalsekreterare i FN, 1953, inbjöds Dag Hammarskjöld till audiens hos den dåvarande påven, den gamle Pius XII. I deras samtal framställde påven en bild av likheterna i deras respektive roller: Ni företräder ”den sekulära kyrkan”, den som på ett sekulärt språk skall arbeta för fred mellan folken och för rättfärdigheten som ett universellt värde. Jag själv representerar den sakrala kyrkan i samma svåra värld som den ni arbetar i.

I ett historiskt perspektiv kan man se en intressant likhet mellan det medeltida påvedömet och det nutida FN. Påven var under många hundra år den självklare skiljedomaren i de världsliga furstarnas tvister och strider. Varje furste behövde goda relationer med Rom. Som skiljedomare erkändes Rom

som som en nödvändig instans av furstarna trots att påvedömet anseende tidvis solkades ner av oheliga strider om makt, prestige och girighet.

Samma nödvändighet gäller i vår tid Förenta nationerna. ”Om FN inte fanns skulle man behöva uppfinna det” brukar det sägas. Organisationen har efter sin, av medlemsstaterna begränsade förmåga, befrämjat fredens och än mer de mänskliga rättigheternas sak under tiden efter Andra världskriget. Men visst finns det mörka inslag i bilden. Intriger, strider om makt och prestige och icke minst korrupktion, har nästlat sig in i systemet på det sätt som ofta sker i stora, hierarkiska organisationer. Arbetsmiljön är svår för många av dem som arbetar i FN.

En obehaglig skandal har i år uppdagats inom denna

”sekulära kyrka”. Den började i Centralafrikanska republiken, där franska soldater på fredsbevarande uppdrag under FN-flagg i betydande omfattning sexuellt utnyttjat pojkar i åldern mellan 8 och 15. Barnen hade tagit sin tillflykt undan kriget till ett läger bevakat av fransk militär. De var hungriga och uppgivna men fick bröd och småpengar av soldater i utbyte mot sexuella tjänster. FN har lokal personal i landet som rapporterade i mitten av juli 2014 om dessa pågående brott till FN:s avdelning för skydd av de mänskliga rättigheterna, beläget i Genève.

En av de mycket högt placerade tjänstemännen där, är svensken Anders Kompass. Han är chef och samordnare för FN:s fältarbete runt om i världen med avseende på

bevakningen av mänskliga rättigheter. Kompass agerade omedelbart genom att 25 juli förmedla rapporten till det franska riksåklagarämbetet. Den franska styrkan stod ju under Frankrikes juridiktion. Han fick ett officiellt tack från Frankrike där man utan dröjsmål inledde en utredning i saken. Han reste också själv ner till det afrikanska landet för att personligen ta del av situationen.

Den högsta ämbetsmannen i FN:s avdelning för mänskliga rättigheter i Genève Människorättsavdelningen i Genève är högkommissarien, en jordansk prins, Zeid Raad al Hussein. Denne begärde i mars 2015 – således 8 månader senare – att Kompass skulle lämna in sin avskedsansökan. Anders Kompass skulle nämligen ha ”läckt hemlig information” genom att lämna över sin rapport till den franska staten.

Anders vägrade, varpå han suspenderades från

sin tjänst och belades med munkavle. Han fick inte ha någon kontakt med media. En juridisk panel inom FN granskade saken och beslutade enhälligt att högkommissariens agerande var olagligt och att Kompass omedelbart skulle återgå till sin tjänst.

Nyheten om vad som hänt sipprade ut och den brittiska tidningen The Guardian publicerade en utförlig artikel om saken. Skandalen i det afrikanska landet och högkommissariens aggressiva behandling av den ämbetsman som verkligen agerade mot det som skedde blev snart stora rubriker runt om i världen. Ingen kunde begripa varför ”visselblåsaren” skulle straffas. Sedan saken därmed blivit allmänt känd började andra som tidigare arbetat på fältet för FN höra av sig i offentligheten. De hade upptäckt samma slags sexualbrott begångna av fredsbevarande FN-militär i andra länder och rapporterat till

huvudkontoret. De fick aldrig någon respons från FN men däremot försämrade relationer till sin uppdragsgivare. Allt tystades ner av dem som stod högt i hierarkin.

Det tycks som om det på de högsta nivåerna i FN:s organisation finns en rädsla för att sanningen om detta slags brott är farlig för FN:s anseende och prestige, varför den måste döljas. Härtill kan man anse det olämpligt att kritik riktas mot viktiga medlemsstater som bidrar finansiellt till FN:s arbete, i detta senaste fall Frankrike. Deras sätt att blockera information om obehagliga sanningar och därmed indirekt bidra till att skändligheterna kan fortsätta har allvarligt skadat FN:s anseende.

Det är märkligt att både den ”sakrala kyrka” och den ”sekulära kyrka”(FN) som påve Pius talade om 1953 har försökt tysta ner samma slags illgärningar inom sina respektive organisationer. Båda har därmed förlorat mycket av

sitt förtroendekapital.

I ”den sakrala kyrkan” har den nuvarande påven, Francisco, med stor bestämdhet agerat mot de missförhållanden i Vatikanen som det länge rått tystnad om. Han har vågat avskeda personal som ägnat sig åt korruption, penningtvätt och synnerligen svarta affärer. Den sanering av Vatikanstaten som tidigare påvar försökt men inte orkat genomföra tycks nu ha skett på ett grundligt sätt. Någon lika handlingskraftig och modig chef saknas däremot i FN. Inga -Britt Ahlenius, som var chef för FN:s revisionsorgan OIOS, har lämnat en rapport om den undermåliga organisationskulturen i FN, som är en skakande läsning.

Vem denne Anders Kompass är, som vågade trotsa en kunglig prins från Jordanien och vålla så stor uppståndelse, återkommer vi till i nästa nummer av Agni.

Bo Nylund

TIDNINGEN AGNI, BOX 1528, 751 48 UPPSALA

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återlämnas tidningen med nya adressen på framsidan (ej adresslidan).

AGNI

FÖRENINGEN ÖRJANSGÅRDEN AGNI

Returadress: C/o Nyström,
Granitvägen 21 c,
752 43 Uppsala

Postgiro: 7 73 73-9

TIDNINGEN AGNI

Redaktör: Kristina Nyström,
070-201 49 16, kristina.
nystrom@agni uppsala.se

Ansvarig utgivare: Bo Nylund,
018-50 37 82, 070-680 58 29,
bo.nylund@telia.com

Välkommen att höra av dig!